

Čert neví proč

I.

Byla polovina června, jaro končilo a neposečená louka nad Hádeckým rybníkem byla plná pestrých květin – rozčepýřených růžových kohoutků, zlatožlutě zářících pryskyřníků i blankytně modrých zvonků. Bylo bezvětří, na obloze ani mráčku a poslední kapky rosy se třpytily ve slunečních paprscích. Prostě radost pohledět.

Ptáci vesele zpívali v korunách stromů. Jenom Františkovi, sirotkovi z nedalekého Ochozu, tomu nebylo do zpěvu ani trochu. Seděl smutně na břehu, schovaný pod vrbovými větvemi sklánějícími se až k vodní hladině. Ještě nedávno si přitom připadal jako ten nejšťastnější člověk na celém světě. To, když pospíchal skoro každý den k večeru na stráň nad hájovnou, aby se zde mohl sejít se svojí milovanou Jarmilkou, dcerou místního polesného.

Jeho potíže trvaly několik posledních týdnů. Začaly vlastně již v den, kdy se ho Jarmilka rozhodla představit svým rodičům. Polesný, to byl tenkrát důležitý pán, který by přece nedal svoji jedinou dceru jen tak nějakému chudákovi. A tak František navykládal Jarmilčiným rodičům, jaké velké dědictví po vzdáleném strýcovi mu nedávno spadlo do klína. Jak si za zděděné peníze pořídí pěkný statek a jaká skvělá budoucnost ho pak i s jeho ženou čeká. Jarmilka, ta byla úplně jiná než její otec, a s Františkem se do té doby o takových věcech ještě nikdy nebavila.

Polesný, jeho žena, ba i sama Jarmilka uvěřili všemu, co jim tenkrát František napovídal. A aby dokázal, že jim nelhal, musel si půjčit nějaké peníze. Nebylo jich nijak moc, jen pár zlatých. Ale i to bylo víc, než byl schopný splácet. Věřitel se již začal ozývat a on si nevěděl rady. Jarmilce, té se bál se vším svěřit a prozradit jí, že lhal jenom ze strachu, aby ji neztratil. Ocitl se tak v pasti, ze které nebylo úniku.

Což o to, pobýt si nějakou dobu ve vězení pro dlužníky, to by ještě nějak přetrpěl. Ale s představou, že by přišel o svoji Jarmilku, se nedokázal vyrovnat. A tu ostudu, až by to všechno prasklo, tu by snad vůbec nepřežil.

A tak jenom bezradně seděl u rybníka a jeho smutný pohled se utápěl v nehybné vodní hladině. Po chvíli pozvedl oči a pohlédl na vrcholky stromů pod hrází. O kus dál tím směrem leží netopýří jeskyně, do které se žádný člověk neodvážívá vydat po setmění. Prý se tam za nocí scházejí čerti.

„Co kdybych se tam ještě dnes večer vypravil?“ blesklo najednou Františkovi hlavou. „Z obyčejných smrtelníků mi sotva kdo pomůže,“ pomyslně si. Ale než stačil dokončit myšlenku, zvedl se zničehonic vítr a po malé chvílce se k rybníku hnal po obloze malý šedý obláček. Vlastně ani neletěl vysoko po nebi, jako každý slušný bouřkový mrak. Namířil si to těsně nad korunami stromů přímo k Františkovi a občas musel dokonce trochu kličkovat, aby se nenapíchl na nejvyšší větve. Jak tak letěl, postupně houstl, tmavěl a zmenšoval se. A když se ocitl až nad rybníkem, začal klesat k zemi. Za okamžik si už našel skulinu mezi dvěma vrbami a přistál na louce pouhých pár metrů od překvapeného Františka.

Uprostřed černého oblaku se oslnivě zablesklo, zaburácelo, objevila se trocha dýmu a najednou tam stál elegantní švihák oblečený podle poslední módy.

„Služebníček, prý mě tady někdo potřebuje,“ ozval se úlisným hlasem. A než se František zmohl na odpověď, pokračoval: „Pokud vím, nepotřebujete ani tak mne, jako spíše pár zlatáček. V takovém případě bych tady měl jedinečnou nabídku. Výhodnou expresní pekelnou půjčku splatnou jednorázově v okamžik, který vám bude co možná nejvíce vyhovovat.“

„Jak jste mne tak rychle našel?“ kroutil František nedůvěřivě hlavou.

„To víte, smrtelníků ochotných uzavřít s námi smlouvu, těch není nikdy dost. A tak se musíme pořádně otáčet a dokázat vytipovat potenciální hříšné dušičky. Však vy na zemi se to časem také naučíte a začnete tomu říkat ‚průzkum trhu‘.“

„Ale pojďme raději rovnou k věci,“ pokračoval a vytáhl jakási lejstra.

„Tak nejprve si prosím, jen tak pro pořádek, zkontrolujte, jestli mám tady v záhlaví vyplněno správně vaše jméno, příjmení, datum narození a adresu a pak můžeme přejít k jádru věci.“

František si vzal pergamen se smlouvou, zkontroloval její začátek a pokračoval ve čtení. Šlo o smlouvu o půjčce, za jejíž poskytnutí se níže podepsaný smrtelník zavazuje dobrovolně a v neomezeném rozsahu poskytnout svoji duši peklu. Typická čertovská smlouva. Včetně nezbytných formulací o tom, že si ji celou pečlivě přečetl, že rozumí jejímu obsahu a že ji nepodepisuje pod nátlakem.

Jenom dvě místa byla na pergamenu prázdná. Výše půjčky a ‚termín splatnosti‘. František dočetl a jeho pohled se smutně svezl na rozkvetlou louku. Věděl moc dobře, k čemu se podpisem téhle smlouvy zaváže. Najednou se mu ale zablesklo v očích, když ho text smlouvy a pohled na svěží zeleň přivedl na čertovský nápad. Navenek nedal nic znát a rozhodl se sehrát roli naivního prostáčka. Vždyť právě takovéhle zákaznicky mají obchodní zástupci nejraději a občas jim dokonce i trochu vyjdou vstříc.

„No, přece víte, že mně už je všechno úplně jedno. Hlavně abych dokázal splatit svoje dluhy a neudělal si na veřejnosti ostudu. Já sám se za to, co jsem udělal, budu v hloubi duše určitě stydět až do konce života.“

František utrl světle zelený list, co rostl na louce, zamyšleně se na něj podíval a pak ho podal čertovi. „Víte co, napišme tam, že půjčka bude splatná letos, hned co z letošních květů téhle kytky uzrají poslední semínka.“

„Tak už letos?“ podivil se čert. „Víte, neměl bych vám radit, ale jestli je to tak, pak mi pouhých pár zlaťáků na splacení vašich dluhů nepřipadá nijak moc.“

„A vy byste byl snad ochotný poskytnout mi víc?“

„S tak krátkou dobou splatnosti bych určitě mohl,“ zašklebil se čert. V duchu se už těšil na to, jakou pochvalu si v pekle vyslouží, až tam za pouhých pár měsíců přivede další lidskou duši.

„No, když je to možné, proč ne. Tak tam napište, že mi vyplatíte tolik zlaťáků, kolik květů téhle rostlinky se letos objeví na louce nad rybníkem.“

Čert se poohlédl po louce. Jenom sem tam vyčnívaly z trávy zelené listy. Nejvýše na pár stovkách míst. Znal pekelné pokyny pro uzavírání smluv a dobře věděl, že za takových podmínek může klidně slíbit i pár desítek tisíc zlatých. Na oko ale dělal drahoty.

„A nechtěl byste trochu slevit? Louka je velká a kdo ví, kolik květů se na ní nakonec objeví.“

„Možná by mi stačila i polovina, ale nemohl bych ji pak splatit až napřesrok?“

Čertovi mezitím došlo, že si skoro jistě na svůj účet připiše letošní rekord v nejkratší době splatnosti a nějaká ta odměna ho za to v pekle určitě nemine.

„Tak dobře, dobře. Souhlasím s vaším původním návrhem a termín, ten už raději nebudeme přepisovat,“ odpověděl čert a dopsal do smlouvy výšku půjčky. Pak se ale poškrábal na bradě. „Víte, celá věc má jeden háček. Ve smlouvě se praví, že vám půjčku poskytneme nejpozději do dvou dnů po podpisu. Ale nikdo neví, kolik to vlastně bude.“

„Když je to tak, tak tam ještě připište, že mi ihned při podpisu vyplatíte sto zlaťáků jako zálohu a zbytek, až když poslední poupě na celé louce rozkvetne.“

„Hm, to by šlo,“ zaradoval se čert a rychle upravil smlouvu, aby si to František ještě nerozmyslel.

„Tak si ještě jednou všechno přečtěte, jestli je to napsáno tak, jak jsme se domluvili,“ řekl čert a předal pergamen Františkovi. Ten si vše pozorně přečetl a spokojeně pokýval hlavou.

„A kde vám to mám podepsat?“ zeptal se nakonec.

„Vy jste nějak netrpělivý. Já vím, je to sice expresní půjčka, ale takhle rychle to přece jenom nepůjde. Jednak u sebe nemám dost zlaťáků. A pak, díky té záloze a předem neznámé výši půjčky ani přesnému termínu splatnosti je celá smlouva trošičku nestandardní. Mějte pár minutek strpení, abych si mohl odskočit do pekla a nechal ji posoudit našimi právními experty.“

„Opravdu jenom pár minut? Vždyť za tu dobu nedoletíte s tím vaším černým mračnem ani k netopýří jeskyni a zpět.“

„Máte pravdu, ale v takovém mimořádném případě našťestí nemusím použít zastaralé a nepohodlné služební vozidlo,“ zasmál se čert, vzal si od Františka smlouvu a než bys řekl ‚čert‘, byl pryč.

II.

František si ani nestačil rozmyslet, jak se stovkou zlaťáků naloží, a čert stál zničehonic opět vedle něho.

„Tak tady to máme, panáčku,“ uculoval se a podával Františkovi jednou rukou smlouvu, zatímco ve druhé svíral váček se zlaťáky.

„Přečtěte si dobře, co jsme tam připsali, a pak podepište. Víte, za ta léta, co provozujeme tuhle ‚finanční výpomoc‘ se nás už leckdo pokoušel napálit a občas se to někomu i podařilo. Teď už takovéhle případy našťestí umí naši experti řádně ošetřit.“

Františka obcházely mrákoty, když si uvědomil, že asi v pekle prohlédli jeho lest. Nedal na sobě ale nic znát a začal pozorně číst. Ve smlouvě se prakticky nic nezměnilo. Jenom tam přibyl dodatek, že pokud od okamžiku podpisu smlouvy až do konce roku ona rostlina na louce vůbec nevykvetne nebo počet květů bude menší než sto, pak se výše půjčky stanovuje na sto zlatých a Františkova duše připadne pekle v poslední den letošního roku.

František si v duchu oddechl, před čertem ale nejprve nedůvěřivě kroutil hlavou a pak se naoko rozzlobil.

„Tak podle vás mám veškeré riziko z rozmarů přírody vzít na sebe. Když ta hloupá kytky vůbec nevykvetne, tak si mě za mizerných sto zlatých nakonec stejně odnesete. Jestli mám něco takového vůbec podepsat, tak musí být i původní výše půjčky úměrná mému riziku.“

„Ještě že jsem tu smlouvu ukázal před podpisem našim právníkům. František není možná takový hlupák, jak ještě před chvílí vypadal.“ pomyslel si v duchu čert. Na druhou stranu ale musel uznat, že František má vlastně pravdu.

„Tak kolik byste si za takových podmínek vlastně chtěl půjčit?“ zeptal se Františka.

„No přece několikrát víc. Třeba tam napište, že mi půjčujete tolik zlaťáků, kolik semínek z letošních květů nakonec uzraje. A abych si těch peněz aspoň trochu užil, tak ode dne, kdy první plody z letošních květů na téhle louce uzrají, mi po odečtení zálohy přinesete každý večer tolik zlaťáků, kolik nových semínek právě stačilo dozrát.“

Čert se zamyslel. Z jednoho květu bývá pár semínek. Do limitu půjčky se tak pohodlně vejde. A termín jejího poskytnutí se tak vlastně oddálí. Tuhle změnu smlouvy přece nemusí s žádným právníkem konzultovat, zaradoval se. Už se těšil, jak se sem na podzim den po dni vypraví na výlet. V pekle se už posledních pár stovek let pořádně nudil a zdejší údolí se mu docela zalíbilo. I když zase ne tolik, jako jeho poslední dovolená v Ohňové zemi. A tak opravil smlouvu, pak vytáhl z kapsy zlaté plnicí pero a podal ho i s pergamenem Františkovi.

„A to mám tak důležitý dokument podepsat pouhým perem?“ podivil se František. „Já si myslel, že musím vlastní krví. Bude ta smlouva vůbec platná, když pod ní bude moje jméno napsané obyčejným inkoustem?“

„Jen se nebojte, to víte, že bude,“ zasmál se čert. „Naopak, s krví jsme měli v minulosti jenom samé potíže. To byste se divil, kolik lidí nesnese pohled na vlastní krev. A jeden filuta nás za to dokonce hnal až před vesmírný soudní dvůr. Že se mu z toho, jak uviděl svoji krev, zatočila hlava. Prý vůbec nevěděl, co podepisuje a kdovíjaký cár papíru jsme mu to vlastně podstrčili.“

František tedy vzal pero a podepsal. Čert pak od něho převzal smlouvu, na oplátku předal váček se zlaťáky a radostně se zašklebil. Jakkak by také ne. Vždyť se mu právě podařilo splnit letošní plán, alespoň co se počtu získaných duší týče.

III.

Jaro skončilo, přešlo i skoro celé léto a rostliny na louce u rybníka ne a ne vykvést. Čert se sem občas přiletěl podívat. A když viděl, jak zelené listy nejprve žloutnou a poté usychají, byl náramně spokojený. Také František na louku občas zavítal, o květiny se ale vůbec nestaral. To proto, že pokaždé měl po svém boku milovanou Jarmilku. A také proto, že moc dobře věděl, jakou lest vlastně na čerta nastražil.

S končícím létem květů v údolí ubývalo a louky posmutněly. V jeden z posledních letních dnů se ale najednou rozzářily spoustou něžných růžových kvítků. A František si vzpomněl na pekelnou smlouvu. Nedalo mu to a hned následující den vpoledne se sám vypravil k rybníku.

„Hej, pekelníku, nechceš se podívat na své čertovské kvítí?“ zavolal dolů po proudu potoka směrem k jeskyním. Nemusel dlouho čekat a za chvíli již stál čert vedle něho.

„Copak si přeješ? Nechce se ti do pekla kvůli pouhé stovce zlatých a rád bys usmlouval alespoň malý odklad, vid’?“ uculoval se čert. „Na to klidně zapomeň. Co peklo jednou získá, toho se jen tak lehce nevzdá,“ pokračoval.

„Jenom abys nakonec nechtěl smlouvat ty,“ zasmál se František. „Copak ses nepodíval na louku? Ta naše květinka přece jenom vykvetla.“

„A kde má své listy?“ divil se čert.

„Kde by je měla mít, ty už přece dávno uschly,“ odpověděl mu František. „Vždyť je to ocún. Taky mu říkáme naháček. To podle toho, že jeho ‚nahé‘ květy nejsou schovány mezi žádnými listy.“

„No tak dobře, dobře. Nějakou tu zlatku ti asi budeme muset už brzy doplatit,“ posmutněl čert. „Když se tak dobře vyznáš v květinách, určitě mi poradíš, kdy uzrají ocúnům první plody. A můžeš mi zrovna říct, kolik jich asi tak bude. To abych věděl, kdy a jak těžký váček ti mám letos poprvé přinést.“

„A nepomátl ses náhodou? Proč bys ses tu měl letos ještě ukazovat? Vždyť ocúny jsou jedny z posledních květin. A kvetou tak pozdě, že do zimy nikdy nestačí dozrát. Budeš si muset počat až do příštího jara, než jejich první semínka konečně uzrají.“

Čert si uplivil a zaklel. Z rekordně krátké ‚doby splatnosti‘ ani z odměny asi nebude nic. Ale získat hříšnou dušičku zhruba do roka od podpisu smlouvy, to také není k zahoezení.

„No dobrá, doběhl jsi mne. A kolik zlaťáků ti budu muset příští rok nosit?“

„Kolik? To se dá těžko říct. Ale že bys mě mohl uspokojit nějakým mrňavým váčkem s pár mincemi, na to rovnou zapomeň. Raděj si připrav pořádný pytel!“

„A to ja ko ko myslíš vá vážně,“ začal vzteky koktat čert.

„Když nevěříš, tak zkus počítat se mnou. Na louce je asi tak tisícovka květů. Z většiny z nich nakonec uzrají plody a v každé tobolce bude možná stovka, možná i víc semen. Jak to tak vidím, pořádně si prohneš hřbet, když mi po několik týdnů budeš den co den přinášet plný pytel s pár tisícovkami zlatých.“

Čert opět zaklel a už teď ho rozbolela záda, když si uvědomil, co ho příští jaro čeká. A do žádného povoleného limitu půjčky se také nevejde. Namísto pochvaly utrží pořádnou ostudu a po celém pekle si budou vykládat, jak se zase jednou nechal napálit od obyčejného smrtelníka.

IV.

Přešel podzim, přešla i zima a nastalo další jaro. Bylo ještě krásnější a daleko radostnější než to předchozí. Alespoň pro Františka určitě. Údajné dědictví po strýcovi bude mít za několik týdnů konečně celé k dispozici, a tak byl nejvyšší čas začít domlouvat svatbu. Vždyť jeho svatební dar bude vskutku královský. Anebo spíše čertovský?

Ocúnům vyrašily první zelené listy a spolu s nimi se z hloubi země vynořily i tobolky se semínky. A když první z nich konečně dozrála, vzal František vozík a zajel s ním navečer na louku u rybníka. Tam už na něho čekal vzteklý čert prohýbající se pod pytlím plným zlaťáků. František si nechal složit pytel pěkně do vozíčku a odjel s ním domů. To se opakovalo hezkých pár dnů po sobě.

Čert, ten byl den ode dne veselejší. Hřála ho představa, že jeho dřina už brzy skončí a že si konečně odnese Františka s sebou. Jedinou věc ale nechápal. Jak je to možné, že na Františkovi není vidět žádný smutek, natož pak strach z pekla?

Konečně přišel den, kdy na louce dozrál poslední z plodů. Čertovi se ulevilo, když mu na stovku zlatých opět stačil pouhý váček a on se nemusel vláčet s žádným pytlím. Vždyť si ho už v pekle začali dobírat, jak se od samého nošení přetěžkých pytlů začíná hrbít jako Quasimodo.

„Tak už se asi vidíme naposledy,“ přivítal ho na ocúnové louce František. „No, dnes ses sice moc nepředal, ale každá zlatka dobrá,“ pokračoval a natahoval ruku po váčku.

„A proč bych ti měl ten váček vlastně dávat? Vždyť si těch peněz sotva užiješ, když se už za chvíli vrátí pěkně zpátky do pekla. A hádej, kdopak tam skončí společně s nimi?“ dělal si čert z Františka legraci a na poslední chvíli cukl s rukou svírající váček.

„Když nechceš, tak nedávej. V tom případě mi nebyla půjčka poskytnuta v plné výši a já nemám co splácet,“ zaradoval se František a měl se naoko k odchodu.

Čert zafuněl a vztekle mu hodil váček k nohám. František se pro něj hbitě shýbl, spokojeně s ním zaštěrchal a měl se znovu k odchodu.

„Tak počkat!“ zavrčel čert. „Půjčka byla právě poskytnuta a zároveň nastal čas ji splatit.“

„Už dnes? To jsi z toho tahání pytlů dočista ztratil rozum?“ opáčil František. „Podle smlouvy není půjčka splatná ani dnes, ani nikdy jindy.“

„Podle smlouvy je půjčka splatná v den, kdy na téhle louce dozrají ocúnům poslední semínka. A to se právě stalo. A nemysli si, že mě budeš přesvědčovat o opaku tak dlouho, dokud nepřijde půlnoc a já zmeškám termín. Natolik hloupý zase nejsem.“

„Ale ten termín jsi už přece zmeškal. A to hezky dávno, vlastně hned při podpisu smlouvy. Copak sis ji pořádně nepřečetl? Nechceš mi zopakovat, když to mám vlastně předat svoji duši peklu?“

Čert nasupeně vytáhl pergamen a začal číst: „Letos, v den až z letošních květů uzrají poslední semena, předám svoji duši...“

„A kdy jsme tu smlouvu vlastně sepsali?“ skočil mu do řeči František. „Nebylo to náhodou už **vloni**? Z dnešního pohledu ta smlouva může znamenat jenom jedno jediné: ‚**Vloni**, až uzrají z **loňských** květů poslední semena, předám svoji duši.‘ Ale letos není vloni a vloni se přece nic takového nestalo, že? Tak si teď pěkně táhni, odkud jsi přišel. A budeš mít náramně snadnou cestu, protože se nebudeš muset vláčet ani se zlaťáky, ani se mnou.“

Čert se ještě jednou pozorně začetl do smlouvy a konečně pochopil Františkovu lest. Vztekle roztrhal pergamen a zaklel tak hlasitě, že se až v Hostěnicích rozdrncely okenní tabulky. Zahřmelo tak silně, až ptáci poplašeně vzlétli k obloze, a František na louce osaměl. Čert se s ním v samém spěchu ani nestačil rozloučit...

V.

Jakpak si myslíte, že tahle pohádka asi skončí? Že si František svoji Jarmilku nakonec vezme, budou mít kopsu dětí a budou spolu žít šťastně až do smrti? Možná to tak bylo, možná také ne. František se skutečně zanedlouho s Jarmilkou oženil. Byl to ale moudrý člověk a dobře věděl, že v našich zemích se úspěch a bohatství neodpouští. A tak se krátce po svatbě raději přestěhoval někam hodně daleko. Prý až do severní Itálie a snad si tam za čertovy zlaťáky koupil celé panství.

Čerti, ti se od těch dob raději vyhýbají Hádeckému rybníku širokým obloukem. Co kdyby tam narazili na nějakého mazaného Františkova příbuzného? Ale s čertovskými smlouvami, s těmi je to bohužel jinak. Mají tuhý kořínek a můžete se s nimi dodnes setkat prakticky kdekoli a kdykoli. A záleží opravdu jenom na vás, jestli je podepíšete anebo ne.